

บทที่ 1

บทนำ

ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์สตรีไทย เป็นที่สนใจของนักวิชาการเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในงานวิจัยหลายเรื่องเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีในช่วงสมัยต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์

ในสมัยปฏิรูปประเทศ ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในสังคมไทย พระองค์ได้ทรงวางรากฐานของประเทศให้ทันสมัยหลายประการ เช่น ทรงเปลี่ยนระบบบริหารประเทศแบบศักดินาไทยโบราณให้เป็นระบบกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตามแบบตะวันตก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของสตรี กล่าวคือ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับฝ่ายสตรีขึ้นอย่างเป็นทางการ ทำให้การศึกษาฝ่ายสตรีเริ่มเจริญรุดหน้าไปจากเดิม ส่งผลให้สตรีมีโอกาสออกมาประกอบวิชาชีพคือ ครู และพยาบาล

การศึกษาประวัติศาสตร์สตรีไทยเท่าที่ผ่านมา งานวิจัยที่เน้นกรณีเฉพาะของอาชีพของสตรีนั้นในปัจจุบันมีเพียงวิทยานิพนธ์ของ ฉัตรฐวดี ชนะชัย เรื่อง สตรีไทยในสังคมสมัยใหม่: ศึกษากรณีสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล พ.ศ. 2439-2485 ซึ่งเป็นการศึกษาสตรีไทยในสังคมสมัยปฏิรูปประเทศ โดยศึกษาเฉพาะสตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาล ซึ่งอาชีพพยาบาลก็จัดเป็นอาชีพหนึ่งที่เติบโตมาจากการขยายตัวทางการศึกษาฝ่ายสตรี ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์สตรีไทย โดยศึกษากรณีสตรีที่ประกอบอาชีพครู ซึ่งหัวข้อในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องที่ยังไม่เคยมีนักวิชาการคนใดได้ศึกษากันอย่างละเอียดมาก่อน อีกทั้งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพครู ก็มักจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาถึงจุดกำเนิดและสถานภาพของครูผู้หญิงในสมัยเริ่มแรก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของสังคมไทยที่ส่งผลให้เกิดอาชีพครูผู้หญิง
2. เพื่อศึกษาถึงการยอมรับในอาชีพครูผู้หญิงของสังคมไทย
3. เพื่อศึกษาถึงสถานภาพของครูผู้หญิงในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

สมมติฐานของการวิจัย

การขยายตัวของการศึกษาในสมัยอยุธยาประเทศ ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความต้องการครูผู้หญิง ในด้านสถานภาพนั้น แม้อาชีพครูผู้หญิงจะเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย แต่สถานภาพของครูผู้หญิงก็ยังนับว่าด้อยกว่าครูผู้ชาย เช่น ไม่ได้รับบรรดาศักดิ์ หรือทั้งในด้านเงินเดือนที่ได้รับต่ำกว่า อีกทั้งยังไม่ได้รับ บำเหน็จบำนาญ

ขอบเขตการวิจัย

จะศึกษาในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2456 อันเป็นปีที่รัฐได้เริ่มจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูผู้หญิงขึ้นอย่างเป็นทางการ คือ การจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูผู้หญิงเบญจมาชลาสัย และขอบเขตของการวิจัยสิ้นสุดลงในพ.ศ. 2479 อันเป็นปีที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479 ซึ่งส่งผลให้สถานภาพของอาชีพครูผู้หญิงได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง

วิธีการดำเนินวิจัย

การดำเนินวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้แนวการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นหลัก และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้ข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Source) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) ซึ่งเก็บไว้ ณ สถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. หอสมุดแห่งชาติ
3. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ห้องสมุดครุสภา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จะช่วยเพิ่มความรู้ ความเข้าใจในการเกิดอาชีพครูผู้หญิง และสถานภาพของครูผู้หญิงในสังคมไทย ในช่วง พ.ศ.2456-2479

1. ผลการศึกษาจะทำให้เข้าใจในการเกิดอาชีพครูผู้หญิง ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งของสตรีไทยในช่วงสมัยการปฏิรูปประเทศให้เป็นรัฐสมัยใหม่
2. ผลการศึกษาจะทำให้เข้าใจในสถานภาพของครูผู้หญิง รวมทั้งบทบาทของสตรีในสังคมสมัยใหม่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากสตรีไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ได้รับการศึกษา ช่วง พ.ศ.2456-2479
3. ผลการศึกษาจะทำให้เข้าใจสถานภาพของครูผู้หญิงว่ายังมีได้รับการยอมรับในสังคมมากนักในช่วงระยะเวลาแรกๆ แต่ต่อมาได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นตามลำดับ
4. เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพครูหญิงในช่วงเวลาต่อมา

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย